

فوتبال در ایران

دکتر حسین محمد نبی

دفتر پژوهشهای فرهنگی

دفت‌ر پژوهش‌های فرهنگی

دفت‌ر مرکزی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۱۵
کُدفستی: ۱۵۸۴۷۳۶۹۱۳ صندوق پستی: ۴۶۹۱ - ۱۵۸۷۵
تلفن: ۸۸۱۱۵۶۱، ۸۳۰۲۴۸۲، ۸۸۲۱۳۶۴ دورنگار: ۸۳۰۲۴۸۵
تلفن واحد بازاریابی: ۸۳۱۵۲۴۰ پست الکترونیکی: crb-iran@kanoon.net
نشانی در اینترنت: www.iranculturestudies.com

مراکز اصلی پخش و فروش:

- تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش خیابان شهید وحید نظری، شماره ۳۸؛ تلفن: ۶۴۱۷۵۳۲ دورنگار: ۶۹۵۰۱۴۶
- تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۱۵
- سراچه گفتگو، خانه هنرمندان ایران

* فوتبالی در ایران - از ایران چه می‌دانم؟ / ۵۲ *

- * مؤلف: دکتر حسین محمدن‌بی
- * طراح جلد: ایراندخت قاضی‌نژاد؛ اجرا: شهره خوری
- * عکس‌های جلد: علی کاوه
- * ویراستار: منصور کیایی
- * نمونه‌خوان: زهرا محبتی
- * حروفنگار و صفحه‌آرا: لیلا سعادت
- * لیتوگرافی: مردمک * چاپ: نیل * شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
- * چاپ اول، ۱۳۸۳

همه حقوق محفوظ است. هرگونه تقلید و استفاده از این اثر به هر شکل بدون اجازه کتبی دفت‌ر پژوهش‌های فرهنگی ممنوع است.

ISBN: 964-379-037-1

شابک: ۹۶۴-۳۷۹-۰۳۷-۱

محمدن‌بی، حسین، ۱۳۲۹ -

فوتبال در ایران / حسین محمدن‌بی. - تهران: دفت‌ر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۴.
۱۱۲ ص. : مصور. - (از ایران چه می‌دانم؟ ۵۲)

ISBN: 964-379-037-1

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. فوتبال - ایران ۲. فوتبال. الف. عنوان.

۷۹۶/۳۳۴۰۹۵۵

۳ م ۹ الف / ۷۹۶۴ GV

۸۳ - ۲۲۳۵۲ م

کتابخانه ملی ایران

یادداشت

با توجه به تحولات نوین فرهنگی در جامعه امروز، نیاز ایرانیان، به ویژه جوانان تیزبین و پرسشگر، به بررسی های جدید علمی و پربار درباره تاریخ «پرفرازونشیب» ایران زمین و دیانت و فرهنگ و تمدن آن، بیش از گذشته نمودار شده است. از این رو، دفتر پژوهشهای فرهنگی با شناخت این امر و در جهت گسترش دیدگاه های همه جانبه و عمیق فرهنگی، تلاش جدیدی را آغاز کرده و بر آن است تا با انتشار مجموعه «از ایران چه می دانم؟» آگاهی های مهم، دقیق و سودمندی را در حوزه های گوناگون «ایران پژوهی» در دسترس همه ایران دوستان و جوانان علاقه مند کشورمان قرار دهد.

امید است که این دفتر بتواند با ارایه این نوع پژوهش ها، ضمن ایجاد پیوندی ناگسستنی میان فرهنگ امروز و دیروز و دوری از هرگونه ذهنیت و جانبداری های یک سویه و غیرعلمی، زمینه تبادل نظر و اندیشه را میان همه دانش پژوهان و علاقه مندان این عرصه فراهم سازد و در شکوفایی حرکت های نوین فرهنگی و اندیشه پرور و ایجاد آینده ای بهتر برای این سرزمین، نقشی شایسته و مفید ایفا کند.

فهرست مطالب

۹	پیش‌سخن
۱۳	فصل یکم. تاریخچه فوتبال
۱۴	۱. فوتبال در ایران
۱۶	۲. اولین سفر فوتبالیست‌ها به خارج از کشور
۱۹	فصل دوم. علم و فوتبال
۲۱	۱. آناتومی
۲۱	۲. فیزیولوژی
۲۱	۳. تغذیه
۲۲	۴. بیومکانیک
۲۲	۵. پزشکی
۲۳	۶. روان‌شناسی و جامعه‌شناسی
۲۵	فصل سوم. آموزش فوتبال، تکنیک و تاکتیک
۲۵	۱. بازی و فوتبال
۲۶	۲. بازی‌های مخصوص برای چابکی و انعطاف‌پذیری
۳۳	۳. تکنیک و تاکتیک در فوتبال
۳۵	فصل چهارم. قوانین و مقررات فوتبال
۳۵	قوانین فوتبال (فیفا، ۱۳۸۲)
۴۳	فصل پنجم. فوتبال ایران و بازی‌های آسیایی
۴۳	۱. ۱۹۵۱ - دهلی‌نو
۴۴	۲. ۱۹۵۴ - مانیل
۴۴	۳. ۱۹۵۸ - توکیو
۴۵	۴. ۱۹۶۲ - دهلی
۴۵	۵. ۱۹۶۶ - بانکوک
۴۶	۶. ۱۹۷۰ - بانکوک
۴۷	۷. ۱۹۷۴ - تهران
۴۹	۸. ۱۹۷۸ - بانکوک
۵۰	۹. ۱۹۸۲ - دهلی‌نو
۵۰	۱۰. ۱۹۸۶ - سئول
۵۲	۱۱. ۱۹۹۰ - پکن

۱۲. ۱۹۹۴ - هیروشیما

۱۳. ۱۹۹۸ - بانکوک

۱۴. ۲۰۰۲ - بوسان

فصل ششم. فوتبال ایران و جام ملت‌های آسیا

۱. دومین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۶۰ (دهلی)

۲. چهارمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۶۸ (تهران)

۳. پنجمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۷۲ (بانکوک)

۴. ششمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۷۶ (تهران)

۵. هفتمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۸۰ (کویت)

۶. هشتمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۸۴ (جاکارتا)

۷. نهمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۸۸ (دوحه)

۸. دهمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۹۲ (هیروشیما)

۹. یازدهمین دوره جام ملت‌های آسیا - ۱۹۹۶ (دبی)

فصل هفتم. فوتبال ایران و جام جهانی فوتبال

۱. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۱۹۷۴ (آلمان)

۲. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۱۹۷۸ (آرژانتین)

۳. جام جهانی ۱۹۷۸ (آرژانتین)

۴. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۱۹۹۰ (ایتالیا)

۵. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۱۹۹۴ (امریکا)

۶. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۱۹۹۸ (فرانسه)

۷. جام جهانی ۱۹۹۸ (فرانسه)

۸. مسابقات مقدماتی برای جام جهانی ۲۰۰۲ (کره و ژاپن)

فصل هشتم. فوتبال باشگاهی در ایران

۱. جام قهرمانی آسیا

۲. جام در جام قهرمانی آسیا

۳. جام برتر آسیا

۴. تاریخچه مختصر لیگ فوتبال باشگاه‌های ایران

۵. سه تیم برتر فوتبال باشگاهی کشور

۶. تیم پیروزی (پرسپولیس) تهران

۷. تیم استقلال (تاج سابق) تهران

۸. تیم پاس تهران

سخن پایانی

مآخذ

پیش سخن

فوتبال را می‌توان از سه جنبه بررسی کرد. به عنوان «بازی»، به منزله «ورزش» و به مثابه «پدیده‌ای اجتماعی». هر یک از این جنبه‌ها نیز به تنهایی شامل ابعاد علمی و فرهنگی متنوعی می‌شود که تا آن‌جا که ممکن بوده، در این کتاب به آن‌ها پرداخته شده است.

شاید کم‌تر کسی تصور می‌کرد فوتبال پس از ورود به ایران و آشناسدن نسل جوان‌تر با آن، این چنین در بطن جامعه جوان رخنه نماید و چنان نهادینه شود که به آسانی در سیاست‌های کلان ورزشی و تفریحی کشور نیز مؤثر باشد؛ و در برنامه‌ریزی‌های مدون برای نسل جوان، نقش اصلی را ایفا کند. توجه جوانان ما به فوتبال بسیار چشم‌گیر است. بیش‌ترین بودجه‌های ورزش کشور صرف فوتبال می‌شود. میزان تبلیغاتی که صورت می‌گیرد، تماشاگرانی که به ورزشگاه‌ها و پای گیرنده‌ها می‌آیند، و برنامه‌های تفریحی - ورزشی‌ای که از تلویزیون پخش می‌شود، و تعداد باشگاه‌های ورزشی کشور که به فوتبال اختصاص دارد، بیش از سایر ورزش‌هاست.

فوتبال به عنوان یک بازی و تفریح تقریباً از دوران دبستان، مورد توجه پسر بچه‌هاست. کم‌تر نوجوان یا پسر جوانی است که این بازی برایش یک تفریح یا ورزش نباشد. و آن را نوعی سرگرمی نداند. در فوتبال ویژگی‌هایی هست که آن را چنین همه‌گیر و عامه‌پسند کرده است. یک بازی گروهی است؛ با حداقل امکانات قابل دسترسی است؛ هم هدفمند است و هم مسئولیت‌ها در آن تفکیک می‌شود؛ قابلیت پی‌گیری آن به مثابه یک ورزش، وجود دارد؛

دارای خصلتی است که همه جای دنیا با ویژگی‌های آن آشنا هستند.

با آن که فوتبال در مقایسه با ورزشی مثل کشتی چند دهه‌ای بیش نیست که در ایران پا گرفته اما از اقبال زیادی برخوردار شده، در عرصه بین‌المللی در قیاس با ورزش‌هایی سنتی نظیر کشتی یا وزنه‌برداری؛ حتی ورزش‌های نوین رزمی، فوتبال ایران توفیق چشم‌گیری نداشته است و در آینده نزدیک نیز چنین امری بعید به نظر می‌رسد. آنچه در کارنامه ورزش فوتبال در ابعاد جهانی می‌توان دید، منحنی‌ای با فرود و فراز است که اوج قله‌های آن تنها در سطح آسیا و آن هم عمدتاً به‌طور تصادفی بوده است. در ابعاد دیگر نیز صرفاً می‌توان دهه‌های ۵۰ و ۷۰ را نسبتاً موفقیت‌آمیز دانست. که با قهرمانی ایران در بازی‌های آسیایی تهران (۱۳۵۳) و راهیابی ایران به جام جهانی فوتبال (۱۹۷۸) در آرژانتین شروع شد؛ و مجدداً پس از یک دوره رکود طولانی، در سال‌های ۷۰ به‌ویژه پس از راهیابی ایران به جام جهانی فوتبال (۱۹۹۸) در فرانسه و برخی موقعیت‌های ایجاد شده برای فوتبالیست‌های ایرانی در اروپا، توجه علاقه‌مندان جهانی را به خود جلب کرد.

اما فوتبال به‌منزله پدیده اجتماعی بیش‌ترین نگاه‌ها را به خود معطوف داشته است. شاید (با روندی که پیش می‌رود) و با توجه به عوامل متعددی که در این عرصه نقش دارند، فوتبال ما هرگز نتواند در سطح جهانی موفقیت پایا و قابل توجهی کسب کند؛ اما کدام پدیده اجتماعی است که بدون برنامه‌ریزی‌های درازمدت از پیش تعیین‌شده و بدون آموزش‌های ضروری، بتواند صدهزار جوان را (و در بیش‌تر موارد یک‌دل و یک‌صدا) در محیطی سالم، برای هدفی والا و با رفتاری درست کنار هم قرار دهد، به آن‌ها شور و شوق بخشد، اعتماد به‌نفس ایجاد کند، احساسات ملی را برانگیزد، هیجان عاطفی به‌وجود آورد و خاطره‌ای مثبت و انگیزه‌ساز (حتی پس از شکست‌ها) پدید آورد. به یاد بیاورید شور و نشاطی را که پس از پیروزی

ایران بر استرالیا (پاییز ۱۳۷۶) و راه یافتن ایران به جام جهانی بر سراسر کشور و بر همه ایرانیان سراسر جهان حاکم شد؛ احساس غرور ملی را که پس از شکست دادن تیم فوتبال آمریکا در جام جهانی فرانسه (تابستان ۱۳۷۸) ایجاد شد نیز خاطره انگیز است؛ و اندوهی که بر مردم ما پس از شکست تیم فوتبال ایران از بحرین (که در گذشته به گونه استانی از ایران از آن یاد می شد) در بازی های مقدماتی جام جهانی کره و ژاپن (۱۳۸۰) چیره شد، به یادماندنی است.

هر یک از ابعاد فوتبال نیاز به بحث و بررسی دارد که در این دفتر فرصت بیان آنها نیست. بی تردید می باید تمام ابعاد فوتبال و تمام جوانب حاکم و ناظر بر آن را، با اتخاذ سیاست های درست و برنامه ریزی های دقیق، نظام بخشید و هدفدار کرد.

در این کتاب طی هشت فصل، تاریخچه فوتبال ایران؛ علم و فوتبال؛ آموزش فوتبال، تکنیک و تاکتیک؛ قوانین و مقررات فوتبال؛ فوتبال ایران و بازی های آسیایی؛ فوتبال ایران و جام ملت های آسیا؛ فوتبال ایران و جام جهانی فوتبال و فوتبال باشگاهی در ایران، بررسی شده است.